

وضعیت گونه سمندر کوهستانی لرستان (*Neurergus kaiseri*) در ایران

سحر روشن آرا*

مروری

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران

گونه تنها در این ناحیه از جهان یافت می شود. بنابراین از نظر ملی و بین المللی دارای اهمیت زیادی است (ترکی و قارزی ۱۳۸۹).

نویسنده مسئول: سحر روشن آرا
پست الکترونیک:

رده بندی

سمندرها از گروه دوزیستان دم دار هستند. بر اساس تقسیم بندی (۱۹۷۲) porter، این راسته شامل ۵ زیر راسته است که دو زیر راسته از آنها در ایران وجود دارد و در دنیا ۳۰۰ گونه سمندر شناخته شده است و در ایران ۸ گونه سمندر متعلق به ۲ خانواده:

۱- (هینوبیده) Hynobiidae

۲- (سالاماندریده) Salamandriidae

گزارش شده که به ۴ جنس تعلق دارند. که جنس *Neurergus* دارای بیشترین تعداد در ایران می باشد (کمی ۱۳۷۰).

مقدمه

سمندر کوهستانی لرستان نخستین بار در سال ۱۹۳۸ توسط Kaiserer تقریباً ۷۰ کیلومتری شمال شرقی شهبازان و در استان لرستان جمع آوری شده و به آمریکا منتقل شده است. در سال ۱۹۵۲ این گونه توسط K. P. Schmidt به عنوان زیر گونه جدید به دنیا معرفی گردید. این گونه بطول تقریبی ۱۳-۱۴ Cm یکی از زیباترین گونه ها و جزء خزانه ژنتیکی با ارزش ایران می باشد. زیستگاه این گونه به تازگی در حال شناسائی است و با توجه به اینکه این

Class: Amphibia	رده : دوزیستان دم دار
Order: Caudata	راسته : کوداتا
Family : Salamandriidae	خانواده : سالاماندریده
Genus : <i>Neurergus</i>	جنس : نیوررگوس
Species : <i>Neurergus kaiseri</i> (Sohmidt, 1952)	گونه : نیوررگوس کیزی

جهانی می باشد. سمندر لرستانی سالیان متمادی است که جزء این لیست قرار دارد. وضعیت حفاظتی و سطح حفاظتی این گونه در لیست قرمز در مرحله Critically Endangered A2d; B2ab (iii, v) می

جایگاه سمندر کوهستانی لرستان در IUCN

سمندر لرستانی با نام علمی *Neurergus kaiseri* در حال حاضر جزء لیست قرمز واحد حفاظت

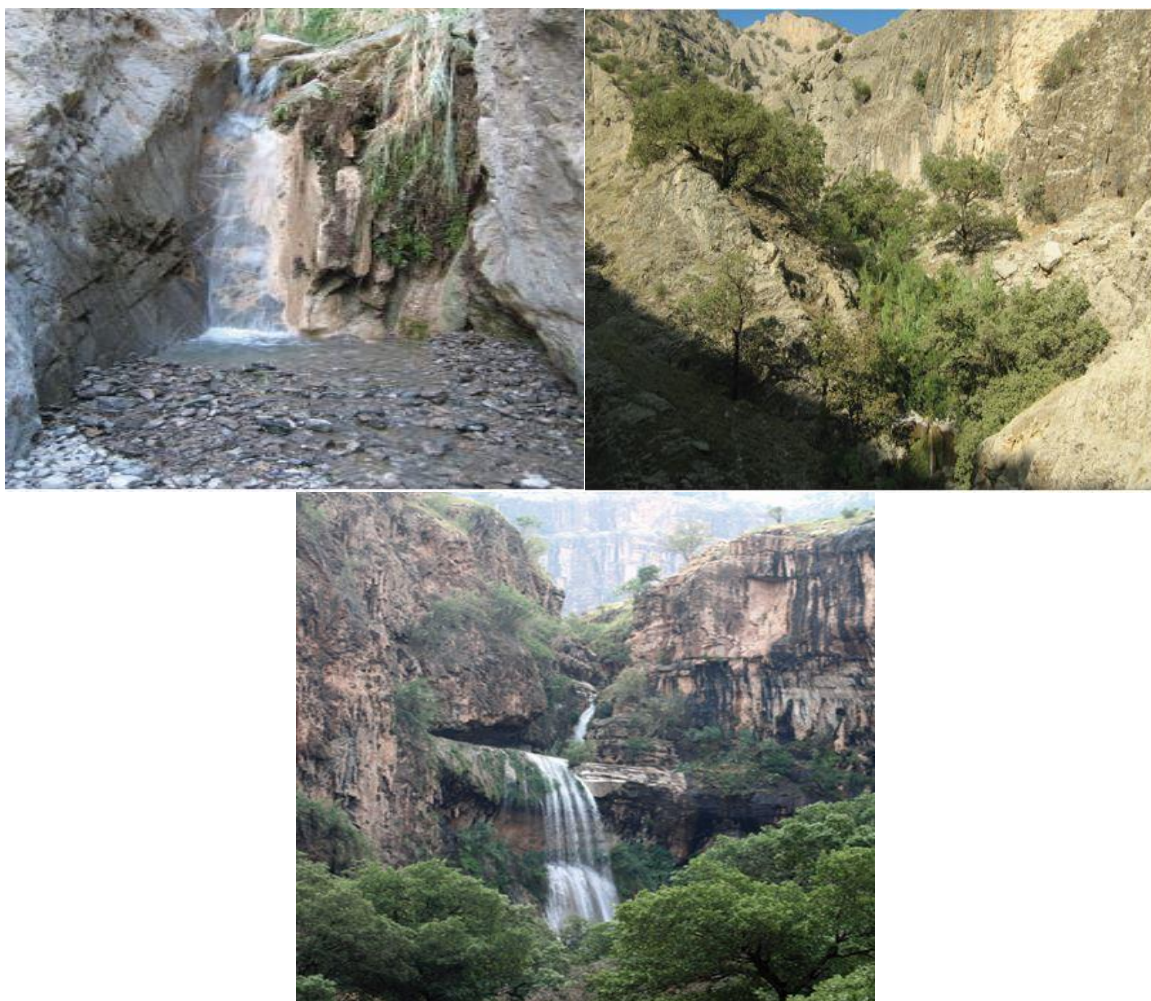
سمندر کوهستانی لرستان بر اساس گزارشات قبلی (Sharifi et al. 2008) در نواحی اندکی شامل دره توه و آبشار تله زنگ پراکنده شده بود. طی چند سال اخیر با تلاش و همت کارشناسان محیط زیست لرستان زیستگاه های جدید و ناشناخته ای شناخته و یا در حال شناسایی می باشد، فهرستی از مناطق حضور سمندر به شرح ذیل می باشد:

وژن آب، منطقه مُنجرِه (مُنجر)، بلا لا، لفت، کرسر، کول شمال، کرکی، پشت تنگ، کول چنار، چوبرو (چو)، دره توه، تله زنگ، حاجی باریکاب، آرامگاه شاهزاده احمد، سیسون و دارخرما و درکی (امیری و خوشناموند، ۱۳۹۱).

باشد. این وضعیت حفاظتی وضعیت چندان مناسبی نمیباشد. درپانزدهمین نشست متعاهدین کنوانسیون تجارت جهانی گونه های در معرض خطر انقراض (سایتیس)، این گونه به پیشنهاد ایران و با حمایت تمامی کشورهای عضو در ضمیمه شماره یک کنوانسیون گنجانده شد که تجارت جهانی آن رامنوع می سازد.

محدوده پراکنش

این گونه یکی از گونه های اندمیک کشور است که پراکنش آن در ایران تنها منحصر به مناطق محدودی در استان های لرستان و خوزستان است.

شکل ۳: زیستگاه سمندر کوهستانی لرستان

نامهای محلی

۲- تهدیدهای انسانی

- ۱-۲ قاجاق "خرید و فروش غیر مجاز"
 ۲-۲ تزئینات
 ۳-۲ خارج نمودن نمونه از کشور
 ۴-۲ فعالیت های پژوهشی غیر علمی
 ۵-۲ گرسنگران
 ۶-۲ کوهنوردان
 ۷-۲ آلودگی آب ها و تخریب زیستگاه (توسط
 عشایر منطقه)
 ۸-۲ چرای دام
 ۹-۲ کشاورزی و برداشت آب
 ۱۰-۲ جاده سازی "ایجاد راههای دسترسی"

اقدامات انجام شده در راستای حفاظت و حراست
 از زیستگاه های سمندر لرستانی

در سال ۱۳۹۳ در دومین جلسه شورای عالی حفاظت محیط زیست در دولت یازدهم بخشی از زیست گاه های سمندر لرستانی با وسعتی معادل ۸۹۰/۷۷ هکتار در جنوب شرق استان واقع در حوالی روستای تنگ هفت از توابع بخش پاپی در جنوب شهرستان خرم آباد تحت عنوان پناهگاه حیات وحش سمندر ۱ مصوب گردید و سایر زیستگاه های مربوطه با وسعت معادل ۲۴۳۱۳/۲۲ هکتار شناسایی و جهت ارتقا سطح به منطقه حفاظت شده سمندر ۲ (شاداب کوه) به دبیرخانه شورای عالی حفاظت محیط زیست ارسال شده است.

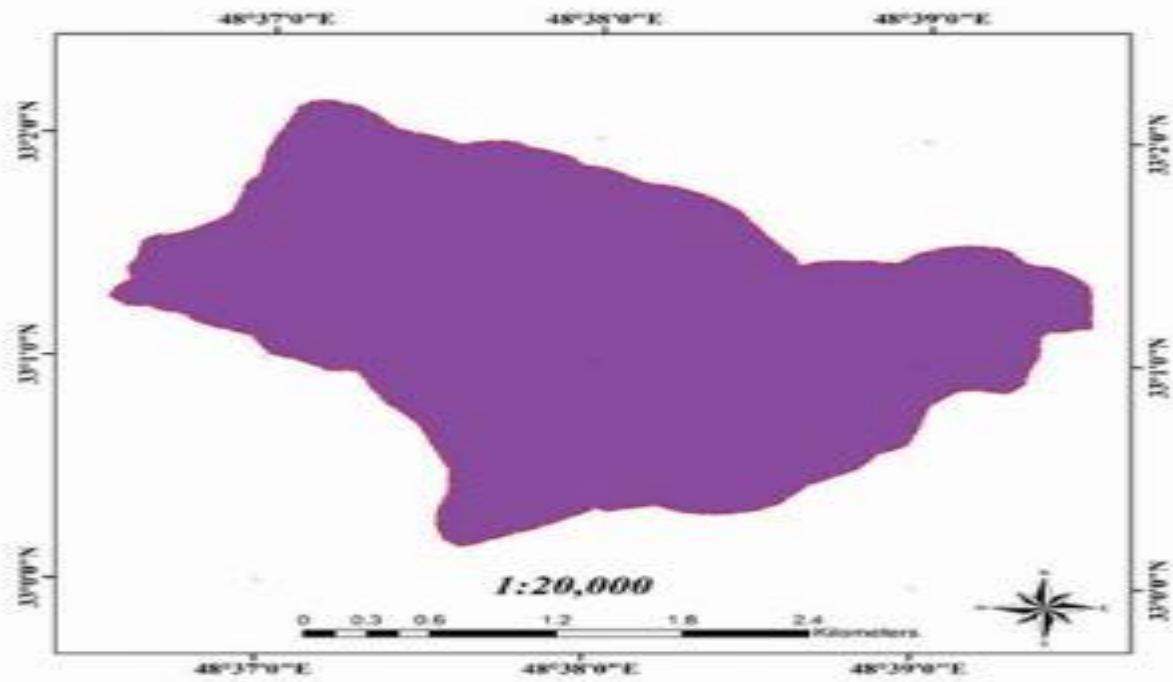
برخی از اهالی منطقه پاپی نامهایی را به این جاندار نسبت می دهند که نشان دهنده باور این مردم به تقدس جانور است. "حاجی باریکاو" که پیشوند حاجی نوعی مصونیت و تقدس به این جانور داده است و "وقمی" یا "وقفی" یعنی جانوری که از طرف کسی (شاهزاده احمد) وقف شده است. بعضی هم آنرا با نام "چرق پروق" یا "شراق پوق" می شناسند.

تهدیدهای بالفعل و باقوه

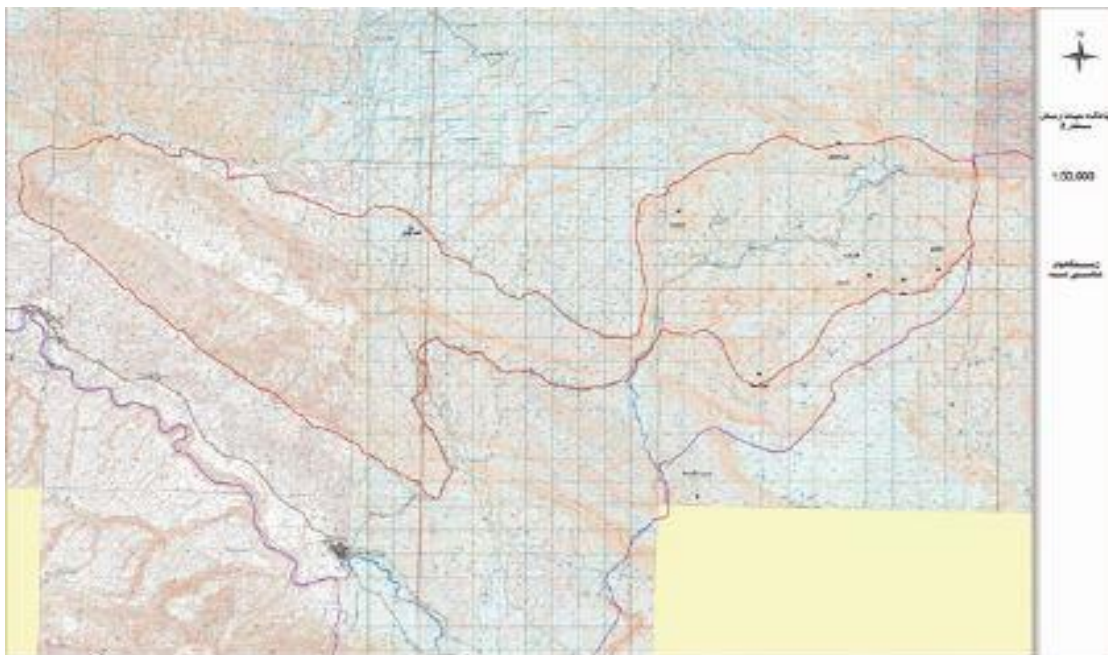
در سالهای اخیر جمعی ت دوزیستان بر اثر عواملی مثل: از دست رفتن زیستگاه، بیماریها، بهره برداری بیش از حد از جمعیت، تغییرات اقلیمی و گونه های غیربومی کاهش یافته است (Sodhi et al, 2004; Stuart et al, 2008) که در این میان نابودی زیستگاه ها از جمله مهمترین عوامل تهدید میباشند (Collins and Storfer, 2003; Houlihan et al, 2000).

۱- تهدیدهای طبیعی

- ۱-۱ سیلاب ها
 ۲-۱ خشکسالی
 ۳-۱ حرکت های نکتونیک (گسلها و زمین لرزه) و حرکت های توده ای (زمین لغزه، خزش)
 ۳-۱ طعمه خواران
 ۴-۱ بیماری ها و انگل ها

شکل ۱: پناهگاه سمندر

شکل ۲: منطقه پیشنهادی حفاظت شده سمندر

باشد. در مطالعه ای توسط تندوران زنگنه و همکاران (۱۳۹۵) پس از بررسی همبستگی میان تمامی

ارزیابی مناطق بالقوه برای سمندر لرستانی میتواند یک ی از گامهای مؤثر در جهت حفاظت از این گونه

- Houlahan, J. E., C. S. Findlay, B. R. Schmidt, A. H. Meyer and S. L. Kuzmin. 2000. Quantitative evidence for
- Schmidt K.P. (1952), " Diagnoses of new amphibance and reptiles from Iran, " Nat. Hist. Misc., 93,1-2.
- Sharifi, M., N. Rastegar-Pouyani, V. Akmal, and S. Assadiannarengi. 2008. On distribution and conservation status of *Neurergus kaiseri* (Caudata: Salamandridae). Russian Journal of Herpetology 15:169–172.
- Sodhi, N. S., D. Bickford, A. C. Diesmos, T. M. Lee, L. P. Koh, B. W. Brook, C. H. Sekercioglu and C. J. A.
- Stuart, S. N., J. S. Chanson, N. A. Cox, B. E. Young, A. S. L. Rodrigues, D. L. Fischman and R. W. Waller. 2004. Status and trends of amphibian declines and extinctions worldwide. Science 306:1783-1786.

متغیرها، از 12 متغیر برای انجام مدلسازی نهایتاً براساس نتایج حاصل از خروجی مدل حداکثر آنتروپی، متغیرهای میزان بارش سالیانه و فصلی، میانگین درجه حرارت سالیانه، ارتفاع و پوشش اراضی به‌عنوان مهمترین متغیرهای تأثیرگذار بر پراکنش سمندر لرستانی شناسایی شدند. از طرفی ارزیابی وضعیت حفاظتی این گونه با بررسی مناطق پراکنش گونه و تطبیق آن با شبکه‌های حفاظتی نشان داد که، در حال حاضر هیچ یک از زیستگاه‌های مطلوب سمندر لرستانی در مناطق تحت حفاظت نبوده و پشتوانه قانونی برای حفاظت از این سایتها وجود ندارد، و این وضعیت این گونه به شدت در خطر انقراض را با آسیب بیشتری مواجه می‌سازد.

منابع

- امیری و خوشناموند، ۱۳۹۱، گزارشات اداره کل حفاظت محیط زیست لرستان، منتشر نشده.
- ترکی، ۱۳۸۹. رده بندی و سیستماتیک خزندگان و دوزیستان استان لرستان. آرشیو اداره کل استان لرستان.
- کمی، حاجی قلی. ۱۳۷۰. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- Beradshaw. 2008. Measuring the meltdown: diverse of global amphibian extinction and decline. PLoS ONE. 3:e1636.
- Collins, J. P. and A. Storfer. 2003. Global amphibian declines: Sorting the hypotheses. Diversity and Distributions. 9:89-98.
- global amphibian population declines. Nature 404:752-755.